

İlkokul 1. Sınıf Ders Kitaplarındaki Kültürel Miras Unsurları: Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Ergün YURTBAKAN¹, Onur BATMAZ²

1 Doç. Dr., Uşak Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, ergun.yurtbakan@usak.edu.tr. ORCID: 0000-0001-8811-6320

2 Doç. Dr., Yozgat Bozok Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, onur.batmaz@yobu.edu.tr. ORCID: 0000-0001-9208-2645

Gönderilme Tarihi: 18.12.2024 Kabul Tarihi: 21.02.2025 DOI: 10.37669/milliegitim.1603730

Atıf:“Yurtbakan, E., & Batmaz, O. (2025). İlkokul 1. Sınıf Ders Kitaplarındaki Kültürel Miras Unsurları: Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli. *Millî Eğitim*, 54(248), 2023-2052. DOI: 10.37669/milliegitim.1603730”

Öz

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Türkçe, Hayat bilgisi ve Matematik dersi öğretim programları doğrultusunda hazırlanan İlk Okuma Yazma, Türkçe, Matematik ve Hayat Bilgisi birinci sınıf ders kitaplarındaki kültürel miras unsurlarını incelemek için yapılan bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman incelemesinden yararlanılmıştır. Bu çalışmanın veri kaynaklarını Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Türkçe, Hayat Bilgisi ve Matematik dersi öğretim programları doğrultusunda hazırlanan İlk Okuma Yazma, Türkçe, Matematik ve Hayat Bilgisi birinci sınıf ders kitapları oluşturmaktadır. Ders kitaplarının belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Birinci sınıf ders kitaplarından elde edilen veriler Batmaz ve Yurtbakan (2023) tarafından geliştirilen “Kültürel Miras Unsurları İnceleme Formu”yla toplanmıştır. Ders kitaplarındaki kültürel miras unsurları; metin, etkinlik ve görsel boyutuyla incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda ortaya çıkan verilerin analiz sürecinde betimsel analizden yararlanılmıştır. Araştırma sonunda İlk Okuma Yazma, Türkçe, Matematik ve Hayat Bilgisi birinci sınıf ders kitaplarında en çok somut olmayan kültürel miras unsurlarına yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Türkçe ve Matematik ders kitaplarında somut olmayan kültürel miras unsurlarından en çok gösteri sanatlarına, İlk Okuma Yazma ders kitabında ise en çok doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalara yer verildiği, Hayat Bilgisi ders kitabında ise toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenlere yer verildiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, ders kitapları, kültürel miras, ilkokul

Cultural Heritage Elements in Primary School 1st Grade Textbooks: Türkiye Century Education Model

RESEARCH ARTICLE

Abstract

This study, which was conducted to examine the cultural heritage elements in the First Reading and Writing, Turkish, Mathematics and Life Sciences first-grade textbooks prepared in line with the Turkish Century Maarif Model Turkish, Life Sciences and Mathematics course curriculum, document review, which is one of the qualitative research methods, was used. The data sources of this study consist of the First Reading and Writing, Turkish, Mathematics and Life Sciences first-grade textbooks prepared in line with the Turkish Century Maarif Model Turkish, Life Sciences and Mathematics course curriculum. Criterion sampling, one of the purposeful sampling methods, was used in determining the textbooks. The data obtained from the first-grade textbooks were collected with the “Cultural Heritage Elements Review Form” developed by Batmaz and Yurtbakan (2023). The cultural heritage elements in the textbooks were examined and evaluated in terms of text, activity and visual dimensions. Descriptive analysis was used in the analysis process of the data obtained as a result of the evaluation. At the end of the research, it was concluded that the first-grade First Reading and Writing, Turkish, Mathematics and Life Sciences textbooks mostly included intangible cultural heritage elements. It was observed that in the Turkish and Mathematics textbooks, the most intangible cultural heritage elements were performing arts, in the Primary Reading and Writing textbook, the most included information and practices related to nature and the universe, and in the Life Sciences textbook, social practices, rituals and festivals.

Keywords: Türkiye Century Education Model, textbooks, cultural heritage, primary school

Giriş

Toplumların yaşam ve davranış şekillerini, değerlerini, inançları, geleneklerini ve göreneklerini yansıtan kültür, toplumdaki birlik ve bütünlüğün ortaya çıkmasını sağlayan en temel unsurdur (İnanlı, 2023). Bireylerin bir araya gelerek oluşturdukları ortak maddi ve manevi unsurların toplamı olan kültür, toplumlara özgü bir kavramdır. Kültür, toplumları birbirinden ayırmakta veya benzer kültüre sahip toplumları da birbirine yakınlaştırmaktadır (Batmaz, 2022a). Güven (2018) ise kültürü, geçmişten günümüze kuşaktan kuşağa aktarılan maddi ve manevi değerlerin tümü olarak tanımlamaktadır. Türk Dil Kurumuna göre ise kültür “Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü”dür (TDK, 2019). Kültür kavramıyla ilgili farklı farklı ve birçok açıklamaların ve tanımlamaların yapıldığı görülmektedir. Nitekim Mejuyev (1987) de kültür kavramıyla ilgili yapılan farklı açıklamaları bu kavramın hem bilimsel hem de

tarihsel ve toplumsal köklerinin olmasıyla açıklamaktadır. Çok boyutlu bir kavram olan kültür, toplumlar tarafından korunabilmekte, farklı kültürlerle etkileşimde bulunarak zenginleşebilmekte ve sonraki nesillere de aktarılabilir. Böylece kültürel mirasın temeli oluşturulmakta ve kültürel miras kavramı ortaya çıkmaktadır (Batmaz, 2022a). Kültür ve miras kavramlarından oluşan kültürel miras, bir milletin maddi ve manevi açıdan önemli görülen yerlerini, somut ve somut olmayan bütün nesne ve eylemlerini içermektedir (Candan & Öztaş, 2022). Çankaya (2006) kültürel mirası, bireyin içinde bulunduğu zaman dilimlerinde geçmiş birikimlerinden faydalanarak zenginleştirdiği ve sonraki nesillere aktararak süreklilik sağladığı veriler dizisi olarak ifade etmektedir. Kültürel miras, geçmişten kalan ve çeşitli gerekçelerle sonraki kuşaklara aktarılacak istenen, fiziksel varlığı bulunan her türlü eserle birlikte topluma ait olan değerler bütünü olarak tanımlanmaktadır (Can, 2009). Kültürel miras, bireyin yaşamıyla başlayıp bireyden beslenen ve farklı yollarla da bireyleri etkileyen önemli bir kavramdır (Şahin & Güner, 2006). Toplumun sahip olduğu hafıza olan kültürel miras, somut ve somut olmayan kültürel miras unsurlarını kapsamaktadır. Somut kültürel miras, geçmişten kalan taşınır ve taşınmaz unsurları oluştururken somut olmayan kültürel miras ise, toplumun kültürel dokusunu gösteren ve gelecek nesillere aktarılan uygulamalar ile değerleri kapsamaktadır (Demirezen & Aktaş, 2020). Yeşilbursa (2011) da uluslararası alanda kültürel miras kavramının, somut ve somut olmayan kültürel miras olarak kabul gördüğünü vurgulamaktadır. Alanyazınında da kültürel miras kavramına yönelik farklı sınıflandırmalar (Galla, 2002; Gürel, 2018; Ünsal & Pulhan, 2012) yapılmasına rağmen genellikle somut ve somut olmayan kültürel miras olarak sınıflandırmanın yapıldığı görülmektedir (Ahmad, 2006; Aksoy & Enlil, 2012; Aslan & Ardemagni, 2006; Oğuz, 2009; Şahin, 2010). Somut kültürel miras, taşınır ve taşınmaz kültürel miras şeklinde iki başlıkta ele alınmaktadır. Resimler, takılar, süs eşyaları, eski paralar vb. unsurlar taşınır kültürel mirası oluştururken arkeolojik sitler, anıtlar, tarihî merkezler vb. unsurlar da taşınmaz kültürel mirası oluşturmaktadır (Aslan & Ardemagni, 2006). UNESCO (2003) ise somut olmayan kültürel mirası “somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında taşıyıcı işlevi gören dille birlikte sözlü gelenekler ve anlatımlar”, “gösteri sanatları”, “toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şöenler”, “doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar” ve “el sanatları geleneği” olmak üzere beş başlıkta incelemektedir. Sözlü gelenekler ve anlatımlar; atasözlerini, destanları, fıkraları, halk hikâyelerini, efsaneleri ve masalları kapsarken gösteri

sanatları; meddah, Karagöz ve Hacivat, halk tiyatrosu, kukla, geleneksel çocuk oyunları vb. kapsamaktadır. Toplumsal ritüeller ve uygulamalar; düğün, doğum, nişan, nevrüz vb. kutlamaları; doğa ve evrenle ilgili uygulamalar ise geleneksel yemekleri, halk takvimini, halk meteorolojisini, halk hekimliğini; el sanatları geleneği ise dokumacılık, nazar boncuğu, telkâri, bakırcılık, halk mimarisi vb. unsurları içermektedir (Aslan & Ardemagni, 2006; Bouchenaki, 2003; Demirezen & Aktaş, 2020; Tuncel & Altuntaş, 2020; UNESCO, 2003; Yeşilbursa, 2013; Yurtbakan & Batmaz, 2024).

Bireylerin yaşadığı toplumun kültürel miras unsurlarına yönelik farkındalığının veya bilgisinin olması, kültürel geçmişini öğrenebilmesi, kültürel mirası yorumlayabilmesi, kültürel mirasa ait sorumluluk alabilmesi ve gelecek nesillere ortak kültürel değerlerin aktarılmasını sağlayarak kültürel devamlılığın sağlanması, toplumsal kişiliklerinin farkına varabilmesi açısından kültürel miras eğitimi önemli görülmektedir (Özbaş & Yeşilbursa, 2019). Kültürel miras, ailede ebeveynlerden çocuklara, okulda ise öğretmenlerden öğrencilerine şeklinde gerçekleşmektedir. Çocuklar, önce ailesinden ve yakın çevresinden gördükleri ve öğrendikleriyle sonrasında ise okuldan aldıkları eğitimle kültürel mirasa yönelik farkındalık kazanmaktadır (Scovazzi, 2015; Öztürk, 2021). Kültürel değerleri ailede informal bir şekilde alan çocuğun kültürel miras eğitimi, okulda formel bir şekilde devam etmektedir. Ayrıca çocukların maddi kültür unsurlarını korumalarının yanında somut olmayan kültürel miras unsurlarına da sahip çıkmalarının eğitim öğretim programlarıyla verilmesi gerekmektedir (Karakuş & Çağlayan, 2016). Çocukların kültürel değerleri fark etmesi, bunları miras olarak kabul etmesi ve yaşantısına aktarması için ilkökul döneminde kültürel miras eğitimine dikkat çekilerek gereken önem verilmelidir (Çulha Özbaş, 2014). Bu önem kültürel mirasın öğretim programlarında yer almasıyla, bu program doğrultusunda hazırlanacak ders kitaplarına işlenmesiyle, sınıf öğretmeni adaylarının kültürel mirasa yönelik farkındalıklarının, bilgilerinin ve tutumlarının yüksek olmasıyla ya da sınıf öğretmenlerinin kültürel mirasa yönelik göstereceği hassasiyetle olabilir. Ayrıca kültürel miras eğitiminde farklı farklı birçok bilgi kaynağından da yararlanılmaktadır. Ancak bunlar arasında öğretmenlerin sıklıkla kullandığı kaynakların başında ders kitapları yer almaktadır (Çarkıt, 2020). Gülден (2020) ders kitabını, öğretim programının esasları doğrultusunda özel sektör ya da devlet aracılığıyla alan uzmanları tarafından hazırlanan en temel ders materyali olarak ifade etmektedir. Ders kitapları; öğretmenler tarafından ders

materyali, öğrenciler için ise bireysel öğrenmelere yardımcı olan bilgi kaynağı olarak kullanılmaktadır (Ceyhan & Yiğit, 2005). Dolayısıyla ders kitaplarında kültürel miras unsurlarının nasıl ve ne düzeyde yer aldığı belirlenmesi son derece önemli görülmektedir (Batmaz & Yurtbakan, 2023). Alanyazınında yapılan çalışmalar (Arı, 2024; Batmaz, 2022b; Batmaz & Yurtbakan, 2023; Demir & Atasoy, 2020; Güvendi, 2021; Karagöz & Çakmak, 2023; Karakuş & Çağlayan, 2016; Özenç & Orhan-Karsak, 2019; Şahin, 2015; Yıldırım, 2021; Yurtbakan & Batmaz, 2024) incelendiğinde ilkokuldaki ders kitaplarında kültürel miras unsurlarının incelenmesine yönelik çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Ancak, Nisan 2024 yılı itibarıyla Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli doğrultusunda öğretim programları hazırlanmış, kamuoyuyla paylaşılmış ve 2024-2025 eğitim öğretim yılından itibaren uygulamaya konulmuştur. Bu kapsamda ilkokulda Türkçe, hayat bilgisi, matematik, fen bilimleri, sosyal bilgiler, insan hakları, vatandaşlık ve demokrasi, din kültürü ve ahlak bilgisi derslerine yönelik öğretim programları hazırlanmıştır. Hazırlanan bu programlardan Türkçe, matematik ve hayat bilgisi dersi öğretim programları birinci sınıf düzeyinde 2024-2025 eğitim öğretim yılında uygulanmaya başlanmış ve bu doğrultuda hazırlanan ders kitapları da kullanılmaya başlanmıştır. Dolayısıyla Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Türkçe, matematik ve hayat bilgisi dersi öğretim programları doğrultusunda hazırlanan ders kitaplarının da kültürel miras unsurları açısından incelenmesi bu çalışmanın önemini ortaya koymaktadır. Nitekim Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli öğretim programlarıyla ilgili yapılan çalışmaların olduğu görülmektedir. Ancak yeni öğretim programları doğrultusunda hazırlanan ilk okuma yazma, Türkçe, matematik ve hayat bilgisi birinci sınıf ders kitaplarının kültürel miras unsurları açısından incelenmesine yönelik herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Böylece bu çalışmayla kültürel miras unsurlarının Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli öğretim programları doğrultusunda hazırlanan ders kitaplarına nasıl yansıdığının incelenmesi çalışmanın özgün değerini ortaya koymaktadır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Türkçe, matematik ve hayat bilgisi dersi öğretim programları doğrultusunda hazırlanan ilk okuma yazma, Türkçe, matematik ve hayat bilgisi birinci sınıf ders kitaplarındaki kültürel miras unsurlarını incelemek için yapılan bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman incelemesinden yararlanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması

hedeflenen olaylar ya da olgularla ilgili yazılı materyallerin derinlemesine olarak incelenmesi ve analiz edilmesidir (Yıldırım & Şimşek, 2016). Bu çalışma kapsamında da Türkiye Yüzyılı Maarif Modeline göre hazırlanan ilk okuma yazma, Türkçe, matematik ve hayat bilgisi birinci sınıf ders kitaplarındaki somut ve somut olmayan kültürel miras unsurlarının metin, etkinlik ve görsel şeklinde değerlendirilmesinde doküman incelemesinden yararlanılmıştır.

Veri Kaynakları

Bu çalışmanın veri kaynaklarını Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Türkçe, hayat bilgisi ve matematik dersi öğretim programları doğrultusunda hazırlanan ilk okuma yazma, Türkçe, matematik ve hayat bilgisi birinci sınıf ders kitapları oluşturmaktadır. Ders kitaplarının belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme, daha önceden belirlenen veya araştırmacı tarafından oluşturulan bir dizi ölçütü karşılayan durumların çalışılmasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2016). Bu çalışmada da Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'ne göre hazırlanan ilk okuma yazma, Türkçe, matematik ve hayat bilgisi birinci sınıf ders kitaplarının seçilmesi bir ölçüt olarak belirlenmiştir. Yeni model doğrultusunda hazırlanan ders kitaplarına kültürel miras unsurlarının nasıl yansıdığının belirlenmesi bu ders kitaplarının seçilmesindeki ölçütün nedeni olarak belirtilmektedir. Ders kitaplarına ait bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1*Ders Kitaplarına Ait Bilgiler*

Kitabın Adı	Kitabın Yayınevi	Kitabın Yazarları
Türkçe 1. Sınıf (1 ve 2. Kitap)	Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları	Ali TÜRKOĞLU, Bahattin ERKUŞ, Betül BELEN, Burcu KIRTIL, Emine Huma KARADAYI, Esen ŞAHİN, Filiz ALTUNKESER, Hicret ÖZDEMİR, İsmail ERDOĞAN, Kamil YEŞİLOVA, Orhan ÇETİN, Selçin ATLI, Semih KIYICI, Tuğba ZENGİN, Zeynep DEMİREL
İlk Okuma Yazma 1. Sınıf (1 ve 2. Kitap)		
Hayat Bilgisi 1. Sınıf (1 ve 2. Kitap)		Dr. Nagihan ŞAHİN, Ali HEMDE, Betül ALTUNTAŞ, Gürhan DİKMEN, Hüseyin GÜLEÇ, Nuray BAŞPINAR, Nurgül GENÇ, Selma TAŞCI
Matematik 1. Sınıf (1 ve 2. Kitap)		Akile AVCI, Berna ARGÜN, Emine SELMANOĞLU, Güldeniz ÇELİK, İbrahim GÜMÜŞ, Ramazan AKTÜRK, Ramazan EYİCE

Tablo 1’e göre, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeline göre hazırlanan İlk Okuma Yazma, Türkçe, Matematik ve Hayat Bilgisi birinci sınıf ders kitaplarının Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları olduğu görülmektedir. Bu ders kitapları, Millî Eğitim Bakanlığının Talim ve Terbiye Kurulu’nun 17.07.2024 tarih ve 110460159 sayılı yazısıyla eğitim aracı olarak kabul edilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’ne göre hazırlanan İlk Okuma Yazma, Türkçe, Matematik ve Hayat Bilgisi birinci sınıf ders kitaplarından elde edilen verilerin toplanmasında Batmaz ve Yurtbakan (2023) tarafından geliştirilen “Kültürel Miras Unsurları İnceleme Formu”ndan yararlanılmıştır. Formun geliştirilmesinde alan yazınındaki çalışmalar (Aslan & Ardemagni, 2006; Bouchenaki, 2003; Demirezen & Aktaş, 2020; Tuncel & Altuntaş, 2020; UNESCO, 2003; Yeşilbursa, 2013) incelenmiştir. Bu çalışmada ise Arı (2024), Gülten (2022), Gülten vd. (2023), Yurtbakan ve Batmaz (2024) tarafından yapılan çalışmalar incelenmiş ve Batmaz ve Yurtbakan (2023) tarafından geliştirilen formda belirtilmeyen kültürel miras unsurları vb. ifadesi içinde değerlendirilmiştir. Ayrıca ilkökul Türkçe Dersi Öğretim Programları’nda (2018, 2019) ve 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda

yer alan metin türlerinden öyküleyici metinler ve şiirlerde yer alan mani/ninni, türkü, tekerleme/sayışma/bilmece sözlü gelenekler ve anlatımlar içerisinde değerlendirmeye alınmıştır. Batmaz ve Yurtbakan (2023) tarafından geliştirilen ve detaylandırılarak güncellenen form, kültürel miras unsurlarıyla ilgili çalışma yapmış temel eğitim hayat bilgisi eğitimi, ilk okuma yazma ve Türkçe alanında üç uzmanın görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşleri sonrasında son hâli verilen form ile farklı sınıf kademelerindeki ders kitaplarıyla pilot uygulama yapılmıştır. Pilot uygulamada araştırmacılar arasında fikir ayrılığının olmadığı görülmüş ve son hâli verilen form (Şekil 1) bu çalışmada kullanılmıştır. Ders kitaplarındaki kültürel miras unsurları; metin, etkinlik ve görsel boyutuyla incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Ancak ders kitaplarının etkinlik kısmında görsel veya metin olarak verilen kültürel miras unsurları etkinlik olarak değerlendirilmiştir. Elde edilen verilerin analiz sürecinde betimsel analizden yararlanılmıştır. Betimsel analiz, araştırma esnasında kullanılan görüşme, gözlem ya da belge vb. veri toplama araçlarındaki soruların veya konuların temelinde yapılan analiz çeşididir (Ekiz, 2020). Araştırmacılar yeni modele göre hazırlanan ders kitaplarını ayrı ayrı analiz etmiş, sonra araştırmacılar arasındaki uyum belirlenmiştir. Araştırmacılar arası uyumun %95 olduğu görülmüştür (Miles & Huberman, 1994). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeline göre hazırlanan İlk Okuma Yazma, Türkçe, Matematik ve Hayat Bilgisi birinci sınıf ders kitaplarında yer alan Kültürel Miras Unsurları (KMU) Şekil 1'e göre değerlendirilmiştir.

Şekil 1

Kültürel Miras Unsurları İnceleme Formu

Kültürel Miras Unsurları		
Somut Olmayan Kültürel Miras	Sözlü gelenekler anlatımları	Destanlar, efsaneler, halk ve Türk çocuk hikâyeleri, atasözleri, masallar, fıkralar (Nasreddin Hoca/Molla Nesreddin/Molla Ependi/Apendi/Afendi Kozhanasır Fıkra Anlatma Geleneği), Dede Korkut-Korkut Ata Mirası, mani/ninni, türkü, tekerleme/sayışma/bilmece vb.
	Gösteri sanatları	Karagöz, meddah, kukla, halk tiyatrosu (orta oyunu, karagöz, kukla), geleneksel sporlar (okçuluk, güreş), halk oyunları (horon, halay, zeybek, çayda çıra) vb.
	Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şöenler	Nişan, düğün, doğum, nevrüz, festivaller (mesir macunu), Mevlevi sema törenleri, geleneksel sohbet toplantıları (yaren, barana, sıra geceleri, vd.), askerlik, kandiller vb.
	Doğa ve evrenle ilgili bilgi uygulamaları	Geleneksel yemekler-içecekler (ayran, şerbet), halk hekimliği, halk takvimi, halk meteorolojisi, mevsimsel saklama biçimleri vb.
	El sanatları geleneği	Dokumacılık, nazar boncuğu, telkâri, çinçilik, örücülük, ebru sanatı, bakırcılık, halk mimarisi vb.
Somut Kültürel Miras	Taşınmaz kültürel miras	Anıtlar, tarihi parklar, arkeolojik sitler, yer değirmenleri, tarihi merkezler, bina grupları, kanallar vb.
	Taşınır kültürel miras	Resimler, eski paralar, heykeller, günlük eşyalar, süs eşyaları, kütüphane eserleri, müzik aletleri vb.

Çalışma kapsamı doğrultusunda ortaya çıkan bulgular ders kitabında yer alan kültürel miras unsurlarından gerçekleştirilen doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Kültürel miras unsurlarına ilişkin ilk okuma yazma birinci sınıf ders kitaplarından yapılan alıntı örnekleri; K1HÇS11 (1. kitap, hazırlık çalışmaları, 11. sayfa), K2T4S144 (2. kitap, 4. tema, 144. sayfa), Türkçe birinci sınıf ders kitaplarından yapılan alıntı örnekleri; K1T1S18 (1. kitap, 1. tema, 18. sayfa), matematik birinci sınıf ders kitaplarından yapılan alıntı örnekleri; K1T1S16 (1. kitap, 1. tema, 16. sayfa) ve hayat bilgisi birinci sınıf ders kitaplarından yapılan alıntı örnekleri; ÖA3S90 (3. öğrenme alanı, 90. sayfa), ÖA4S18,39 (4. öğrenme alanı, 18 ve 39. sayfa), K1BGVHS15 (1. kitap, belirli gün ve haftalar, 15. sayfa) şeklinde kodlanmıştır.

Bulgular

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeline göre hazırlanan ilk okuma yazma, Türkçe, matematik ve hayat bilgisi birinci sınıf ders kitaplarından elde edilen bulgular çalışmanın bu bölümünde sunulmuştur. İlk okuma yazma birinci sınıf ders kitabında yer alan KMU ile ilgili bilgiler Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2

İlk Okuma Yazma Birinci Sınıf Ders Kitabında Yer Alan KMU ile İlgili Bilgiler

Kültürel Miras Unsurları ve Örnekleri		M	E	G	T
Somut Olmayan Kültürel Miras	“Sözlü gelenekler anlatımlar” K1T1S50,62,78,96; K1T2S118,132,150,163,178,196,209; K1T3S222; K2T3S12,25,35,37,40,51,53,66,78; K2T4S96,108,116,120,134, 140,141,144,152,156,168,180,192,204,214	41	6	-	47
	“Gösteri sanatları” K1T1S47,55,61	-	1	2	3
	“Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şöenler” K1T2S115,131,149; K2T4S119,197	8	4	3	15
	“Doğa ve evrenle ilgili bilgi uyg.” K1T2S132,136,142,145,147,158,172,173,175; K1T3S222,232; K2T3S24,27,33,34,35,73,75; K2T4S101,161,174,175,176,210	5	48	4	57
	“El sanatları geleneği” K2T4S95,133,168	4	1	4	9
Somut Kültürel Miras	“Taşınmaz kültürel miras” K1HÇS30; K1T2S116,117,125,131; K2T4S201	2	4	3	9
	“Taşınır kültürel miras” K1HÇS11,16,17,19; K1T2S113,168,179,188; K1T3S221; K2T3S68; K2T4S93,95,181	3	7	9	19
Toplam		63	71	25	159

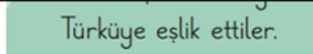
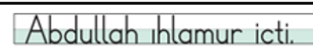
M: Metin E: Etkinlik G: Görsel T: Toplam

Tablo 2’ye göre, ilk okuma yazma birinci sınıf ders kitabında en fazla “somut olmayan kültürel miras unsurları”na (f=131) yer verildiği görülmüştür. Somut olmayan kültürel miras unsurlarından en çok “doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar”a yer verilirken en az ise “gösteri sanatları”na yer verilmiştir.

Ayrıca İlk Okuma Yazma birinci sınıf ders kitabında yer verilen 28 somut kültürel miras unsurundan 19'unun “taşınır kültürel miras”, dokuzunun ise “taşınmaz kültürel miras” unsurları olduğu görülmektedir. İlk okuma yazma birinci sınıf ders kitabında yer alan kültürel miras unsurlarına ilişkin örneklere Şekil 2’de yer verilmiştir.

Şekil 2

İlk Okuma Yazma Birinci Sınıf Ders Kitabı KMU Örnekleri

Kültürel Miras Unsurları	Örneklerin Alıntı Bilgisi	KMU Örnekleri
Somut Olmayan Kültürel Miras	Sözlü gelenekler anlatımlar	K2T4S152 
	Gösteri sanatları	K1T1S55 
	Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler	K1T2S115 
	Doğa ve evrenle ilgili bilgi uyg.	K2T4S175 
	El sanatları geleneği	K2T4S168 “Bitirince koy heybeye.” (Dinleme)
Somut Kültürel Miras	Taşınmaz kültürel miras	K1T2S116 
	Taşınır kültürel miras	K2T4S95 

Türkçe birinci sınıf ders kitabında yer alan KMU ile ilgili bilgiler Tablo 3’te yer almaktadır.

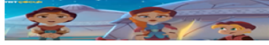
Tablo 3*Türkçe Birinci Sınıf Ders Kitabında Yer Alan KMU ile İlgili Bilgiler*

Kültürel Miras Unsurları ve Örnekleri		M	E	G	T
Somut Olmayan Kültürel Miras	“Sözlü gelenekler anlatımlar” K1T4S22; K1T5S45; K1T6S106,131,140,141; K2T7S17,29,31,32,64,73,74,75; K2T8S155	4	22	2	28
	“Gösteri sanatları” K15S26,29,30,31,32,34, 35,42,46,65,67,79; K27S12,13,14,15,16,17,18,19,22,31, 35,58,59,62,70,72,73	29	24	26	79
	“Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şöenler” K2T7S12,22,28,32,45,46,47,48,49,50, 51,52,53,55,56,57,62,63,64,65,66,67,6 8,70; K2T8S146,156	12	26	15	53
	“Doğa ve evrenle ilgili bilgi uyg.” K1T5S26; K1T6S88; K2T7S70,73	2	3	2	7
	“El sanatları geleneği” K2T 7S11,14,33,34,35,36,37,38,39,40,41,76	16	15	17	48
Somut Kültürel Miras	“Taşınmaz kültürel miras” K2T7S31,73; K2T8S146	-	3	-	3
	“Taşınır kültürel miras” K1T5S28,50,67; K2T7S11,28,59,62	-	-	7	7
Toplam		63	93	69	225

Tablo 3’e göre, Türkçe birinci sınıf ders kitabında en fazla somut olmayan kültürel miras unsurlarına (f=215) yer verilmiş olup bu unsurlardan en çok “gösteri sanatları”na yer verilirken en az ise “doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar”a yer verilmiştir. Ayrıca Türkçe birinci sınıf ders kitabında yer alan 10 somut kültürel miras unsurundan yedisinin “taşınır kültürel miras”, üçünün ise “taşınmaz kültürel miras” unsurları olduğu görülmektedir. Türkçe birinci sınıf ders kitabında yer alan kültürel miras unsurlarına ilişkin örneklere Şekil 3’te yer verilmiştir.

Şekil 3

Türkçe Birinci Sınıf Ders Kitabı KMU Örnekleri

Kültürel Miras Unsurları	Örneklerin Alınış Bilgisi	KMU Örnekleri
Somut Olmayan Kültürel Miras	Sözlü gelenekler anlatımları	K1 T4S22 PORTAKALI SOYDUM Portakalı soydum. Baş ucuma koydum. Ben bir masal uydurdum. Duma duma dum. Kırmızı mum.
	Gösteri sanatları	K1 T5S26 
	Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler	K2 T7S65 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı ile ilgili duygu ve düşüncelerimizi arkadaşlarımızla paylaştım.
	Doğa ve evrenle ilgili bilgi uyg.	K2 T7S70 Kuşların (hın yağlaması /) mantısı ve pastarması meşhurdur.()
	El sanatları geleneği	K2 T7S14 
Somut Kültürel Miras	Taşınmaz kültürel miras	K2 T8S146 Anıtkabir
	Taşınır kültürel miras	K2 T7S62 

Matematik birinci sınıf ders kitabında yer alan KMU ile ilgili bilgiler Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4

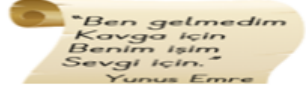
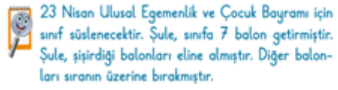
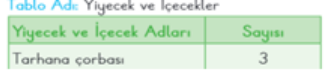
Matematik Birinci Sınıf Ders Kitabında Yer Alan KMU ile İlgili Bilgiler

Kültürel Miras Unsurları ve Örnekleri			M	E	G	T
Somut Olmayan Kültürel Miras	“Sözlü gelenekler anlatımları”	K2T4S76,87	2	2	-	4
	“Gösteri sanatları”	K2T4S45; K2T7S136,137	4	4	2	10
	“Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler”	K1T2S41,92; K2T4S11,18; K2T7S129,138	3	-	8	11
	“Doğa ve evrenle ilgili bilgi uyg.”	K1T2S44,47,68,89; K2T4S29; K2T5S108; K2T7S132,134,135	17	2	23	42
	“El sanatları geleneği”		-	-	-	-
Somut Kültürel Miras	“Taşınmaz kültürel miras”	K2T6S127	-	-	3	3
	“Taşınır kültürel miras”	K1T1S16,35; K1T2S61,123,126; K1T3S170	-	4	10	14
Toplam			26	12	46	84

Tablo 4’e göre, matematik birinci sınıf ders kitabında en fazla somut olmayan kültürel miras unsurlarına (f=67) yer verilmiş olup somut olmayan kültürel miras unsurlarından en çok “gösteri sanatları”na yer verilirken “el sanatları geleneği”ne ise hiç yer verilmemiştir. Ayrıca matematik birinci sınıf ders kitabında yer alan 17 somut kültürel miras unsurundan 14’ünün “taşınır kültürel miras”, üçünün ise “taşınmaz kültürel miras” unsurları olduğu görülmektedir. Matematik birinci sınıf ders kitabında yer alan kültürel miras unsurlarına ilişkin örneklerle Şekil 4’te yer verilmiştir.

Şekil 4

Matematik Birinci Sınıf Ders Kitabı KMU Örnekleri

Kültürel Miras Unsurları	Örneklerin Alıntı Bilgisi	KMU Örnekleri
Somut Olmayan Kültürel Miras	Sözlü gelenekler anlatımlar	K2T4S87 
	Gösteri sanatları	K2T7S136 
	Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler	K2T4S18 
	Doğa ve evrenle ilgili bilgi uyg.	K2T7S134 
	El sanatları geleneği	-
Somut Kültürel Miras	Taşınmaz kültürel miras	K2T6S127 
	Taşınır kültürel miras	K1T3S170 

Hayat Bilgisi birinci sınıf ders kitabında yer alan KMU ile ilgili bilgiler Tablo 5’te yer almaktadır.

Tablo 5*Hayat Bilgisi Birinci Sınıf Ders Kitabında Yer Alan KMU ile İlgili Bilgiler*

Kültürel Miras Unsurları ve Örnekleri		M	E	G	T	
Somut Olmayan Kültürel Miras	“Sözlü gelenekler anlatımlar”	ÖA3S90	1	-	-	1
	“Gösteri sanatları”	K1BGVHS15; ÖA1S28; ÖA4S18,39; ÖA6S104	6	-	2	8
	“Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şöenler”	ÖA3S104; ÖA4S13,37,38,39,40,41, 42,43,44,45,46,47,49,50,51; BGVHS55; BGVHS86,87	47	27	7	81
	“Doğa ve evrenle ilgili bilgi uyg.”	ÖA1S22; ÖA4S16,18,20,21,22,48	5	6	3	14
	“El sanatları geleneği”	ÖA6S104,106,114	1	5	1	7
Somut Kültürel Miras	“Taşınmaz kültürel miras”	K2BGVHS14; ÖA4S16,17,18,20,21,22,30,32, 33,34,35,38,39,48,50; BGVHS55; BGVHS86	17	12	14	43
	“Taşınır kültürel miras”	ÖA1S16,20,24,25,27,32,33,44,47; ÖA2S76; ÖA4S12,13,18,20,21,22,24,26,27, 28,29,36,37,38,39,41,47,48,49; ÖA6S106	12	19	11	42
Toplam			89	69	38	196

Tablo 5’e göre, hayat bilgisi birinci sınıf ders kitabında en fazla (f=111) somut olmayan kültürel miras unsurlarına yer verilmiş olup bu unsurlardan en çok “toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şöenler” unsurlarına yer verilirken en az ise “sözlü gelenekler ve anlatımlar”a yer verildiği tespit edilmiştir. Ayrıca ders kitabında yer alan somut kültürel miras unsurlarından “taşınmaz kültürel miras” ile “taşınır kültürel miras” unsurlarının sayısının birbirine yakın olduğu görülmüştür. Hayat bilgisi birinci sınıf ders kitabında yer alan kültürel miras unsurlarına ilişkin örneklere Şekil 5’te yer verilmiştir.

Şekil 5

Hayat Bilgisi Birinci Sınıf Ders Kitabı KMU Örnekleri

Kültürel Miras Unsurları	Örneklerin Alıntı Bilgisi	KMU Örnekleri
Somut Olmayan Kültürel Miras	Sözlü gelenekler anlatımlar	ÖA3S90 Aile büyüklerimizin anlattığı masalları heyecanla dinleriz.
	Gösteri sanatları	ÖA1S28 
	Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şöenler	ÖA4S43 
	Doğa ve evrenle ilgili bilgi uyg.	ÖA4S16 yerlerindendir. Hamsi tavamız ve kuymağımız meşhurdur.
	El sanatları geleneği	ÖA6S104 
Somut Kültürel Miras	Taşınmaz kültürel miras	ÖA1S47 Bayram töreninde
	Taşınır kültürel miras	ÖA6S106 Sanat; duygu ve düşünceleri resim, ebru, müzik, heykel, yazı, tiyatro gibi alanlarda ifade etmektir.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'ne göre hazırlanan İlk Okuma Yazma, Türkçe, Matematik ve Hayat Bilgisi birinci sınıf ders kitaplarında yer alan KMU sayılarının karşılaştırılması ile ilgili bilgiler Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6

Türkçe, İlk Okuma Yazma, Matematik, Hayat Bilgisi Birinci Sınıf Ders Kitaplarında Yer Alan KMU Sayılarının Karşılaştırılması ile İlgili Bilgiler

Kültürel Miras Unsurları		İlk Okuma Yazma	Türkçe	Matematik	Hayat Bilgisi
Somut Olmayan Kültürel Miras	“Sözlü gelenekler anlatımlar”	47	28	4	1
	“Gösteri sanatları”	3	79	10	8
	“Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler”	15	53	11	81
	“Doğa ve evrenle ilgili bilgi uyg.”	57	7	42	14
	“El sanatları geleneği”	9	48	-	7
Somut Kültürel Miras	“Taşınmaz kültürel miras”	9	3	3	43
		19	7	14	42
	“Taşınır kültürel miras”				
Toplam		159	225	84	196

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’ne göre hazırlanan İlk okuma yazma, Türkçe, Matematik ve Hayat Bilgisi birinci sınıf ders kitaplarında kültürel miras unsurlarına en fazla Türkçe sonra hayat bilgisi ve daha sonra ilk okuma yazma, en az ise matematik kitabında yer verildiği görülmüştür. İlk okuma yazma, Türkçe, Matematik ve Hayat Bilgisi birinci sınıf ders kitaplarında en çok somut olmayan kültürel miras unsurlarına yer verildiği tespit edilmiştir. Türkçe ve Matematik ders kitaplarında somut olmayan kültürel miras unsurlarından en çok “gösteri sanatlarına”, İlk okuma yazma ders kitabında en çok “doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalara” yer verilirken Hayat Bilgisi ders kitabında ise “toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şöenler”e yer verilmiştir. Ayrıca matematik birinci

sınıf ders kitabında somut olmayan kültürel miras unsurlarından “el sanatları geleneği”ne hiç yer verilmediği görülürken ilk okuma yazma ders kitabında “gösteri sanatları”na, hayat bilgisi ders kitabında “sözlü gelenekler ve anlatımlar”a az yer verildiği; Türkçe ders kitabında ise somut kültürel miras unsurlarından “taşınmaz kültürel miras” unsurlarına çok az yer verildiği belirlenmiştir.

Tartışma

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’ne göre hazırlanan İlk Okuma Yazma ile Türkçe birinci sınıf ders kitaplarında en fazla somut olmayan kültürel miras unsurlarına yer verilmiştir. İlk okuma yazma kitabında somut olmayan kültürel miras unsurlarından en çok doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalara, en az gösteri sanatlarına yer verilirken Türkçe ders kitabında en çok gösteri sanatlarına, en az ise somut kültürel miras unsurlarından taşınmaz kültürel miras unsurlarına yer verildiği görülmüştür. Karagöz ve Çakmak’ın (2023) çalışmasında ise en çok ilkokul 3. sınıf Türkçe ders kitaplarında kültürel miras unsurları bulunmasına rağmen gösteri sanatları ile doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalara daha az yer verildiği bulunmuştur. Batmaz ve Yurtbakan’ın (2023) ilkokul 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında da “somut olmayan kültürel miras unsurları”na daha çok rastlanmasına rağmen, somut olmayan kültürel miras unsurlarından “gösteri sanatları” ile “doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar”a daha az rastlanmıştır. Şahin’in (2015) kültürel miras açısından incelediği ilkokul 4. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde bulunan dille ilgili kültürel miras unsurlarının dışındaki unsurlara da yeteri kadar yer verilmemiştir. Yabancı dil olarak okutulan Türkçe kitaplarında ise somut olmayan kültürel miras unsurlarına az yer verildiği görülmektedir (Güven, 2018; Morali & Öner, 2019). Bu çalışmaların yanında ilkokul Türkçe ders kitaplarını KMu açısından inceleyen Özenç ve Orhan-Karsak’ın (2019) yaptığı çalışmada ilkokul 1 ve 2. sınıf Türkçe ders kitaplarında millî kültüre ait kavramların temalara göre dengeli dağılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. İlkokul 2, 3 ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarını inceleyen Kasa ve Ayten’in (2021) çalışmasında da kültürel miras unsurlarına en çok ilkokul 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında rastlanıldığı görülmüştür. Bu anlamda gerek Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Türkçe Dersi Öğretim Programı’na göre gerekse daha önceki Türkçe Dersi Öğretim Programlarına göre hazırlanan ilkokul Türkçe kitaplarında, somut olmayan kültürel miras unsurlarına daha çok yer verildiği düşünülebilir. Bunun nedeni ise Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’nden önce yayınlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda “Millî Kültürümüz” ve “Millî

Mücadele ve Atatürk” adlı zorunlu temaların olmasının yanında Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’ne göre hazırlanan Türkçe ders kitaplarında “Atalarımızın İzleri” ve “Mustafa Kemal’den Atatürk’e” isimli temaların olması sebebiyle millî bayramlar ve türkü, tekerleme, masal, halk hikâyeleri ve atasözleri gibi sözlü anlatım ürünlerinin Türkçe dersinin yapısına uygun olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’ne göre hazırlanan matematik birinci sınıf ders kitabında en fazla somut olmayan kültürel miras unsurlarına yer verilmiştir. Somut olmayan kültürel miras unsurlarından ise en çok gösteri sanatlarına yer verilirken el sanatları geleneğine hiç yer verilmemiştir. Yurtbakan ve Batmaz’ın (2024) çalışmasında 2018 Matematik Dersi Öğretim Programı’na göre hazırlanan ilkokul birinci sınıf ders kitabı incelenmiş ve çalışmada ulaşılan sonuçların yanında gösteri sanatlarına, sözlü gelenekler ve anlatımlara ve toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenlere hiç yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’ne göre hazırlanan matematik birinci sınıf ders kitabında, 2018 Matematik Dersi Öğretim Programı’na göre hazırlanan matematik ders kitabına göre hem kültürel miras unsurlarında artış olduğu hem de daha çok başlıkta (sözlü gelenekler ve anlatım, gösteri sanatları, vb.) yer verildiği ortaya çıkmaktadır. Bunun sebebinin ise Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’nde millî bayramlar ve sözlü gelenekler ile ilgili sayılar ve nicelikler temasına, kültürümüze ait yemekler ve geleneksel çocuk oyunlarına ait veriye dayalı araştırma temasına, taşınmaz kültürel miras unsurlarına ait nesnelerin geometrisi temasına uygun etkinliklerin iyi bir şekilde planlanmasının etkisi olabilir.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’ne göre hazırlanan hayat bilgisi birinci sınıf ders kitabında en fazla yer alan somut olmayan kültürel miras unsurlarına ve bu unsurlardan da toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenlere yer verildiği en az ise sözlü gelenekler ve anlatımlara yer verildiği görülmüştür. Yıldırım’ın (2021) çalışmasında ilkokul 1 ve 2. sınıf çalışma ve ders kitaplarında toplumsal uygulamalara, gösteri sanatlarına ve halk bilgisine yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Karakuş ve Çağlayan’ın (2016) çalışmasında hayat bilgisi birinci sınıf ders kitaplarında somut olmayan kültürel miras başlıklarından sözlü gelenekler ve anlatımlar, doğa, evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar ve el sanatları geleneğine görsellerde hiç yer verilmediği ortaya çıkmıştır. Batmaz ve Yurtbakan’ın (2023) incelediği hayat bilgisi üçüncü sınıf ders kitabında ise somut olmayan kültürel miras unsurlarına daha fazla yer verildiği en çok da

somut olmayan kültürel miras başlığı altındaki sözlü gelenekler ve anlatımlara yer verildiği tespit edilmiştir. 2018 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'na göre hazırlanan hayat bilgisi birinci sınıf ders kitabında yer alan tarihî mekânlar ve görsellerin sayısının (Batmaz, 2022b) çalışmada ulaşılan sonuçların aksine olduğu görülmüştür. Yapılan çalışmaların neredeyse tamamında ders kitaplarında somut olmayan kültürel miras unsurlara rastlanmasının nedeni, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde yer alan “Ben Ve Okulum, Ailem Ve Toplum, yaşadığım yer ve ülkem, doğa ve çevre ve sağlığım ve güvenliğim gibi öğrenme alanları ve 2018 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarında yer alan okulumuzda, evimizde, doğada, ülkemizde ve sağlıklı hayat ünitelerinde kültürel miras unsurlarına yer verilmesinde bu öğrenme alanlarının veya ünitelerin içeriğinin uygun olmasının etkisi olabilir.

2020-2021 yıllarında hazırlanan hayat bilgisi 1, 2 ve 3. sınıf ders kitaplarını inceleyen Arı'nın (2024) çalışmasında ise somut olmayan kültürel miras unsurlarına en çok hayat bilgisi ikinci sınıf ders kitabında rastlanılmıştır. Karagöz ve Çakmak'ın (2023) Türkçe 1-4. sınıf ders kitaplarını incelemesi sonucunda en çok Türkçe 3. sınıf ders kitabındaki KMU'ya rastlanıldığı görülmüştür. Arı (2024) ise hayat bilgisi 1-3. sınıf ders kitaplarını KMU açısından incelemiş ve KMU'ya en çok hayat bilgisi ikinci sınıf ders kitabında rastlanıldığı sonucuna ulaşmıştır. Yurtbakan ve Batmaz (2024) da matematik 1-4. sınıf ders kitaplarındaki KMU'yu incelemiş, en çok üçüncü sınıf ders kitaplarında KMU'nun bulunduğu sonucuna ulaşmıştır. Sınıf öğretmenleri ise Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli yayımlanmadan önce hazırlanan ders kitaplarındaki KMU'nun kültür aktarımında yeterli olmadığını düşünmektedir (Yılar & Kakşa, 2023). Bu çalışmada ise ilk kez Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'ne göre hazırlanan birinci sınıftaki tüm ders kitaplarının (İlk Okuma Yazma, Türkçe, Matematik ve Hayat Bilgisi) incelenmesi sonucunda, KMU'ya en çok Türkçe sonra hayat bilgisi ve daha sonra ilk okuma yazma ders kitabında en az ise matematik ders kitabında rastlanılmıştır. Böylece Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nden önce hazırlanan kitaplarda sınıf seviyesinin artmasıyla çoğunlukla artan KMU'nun Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'ne göre hazırlanan Türkçe birinci sınıf ders kitabında daha çok yer bulmasının nedeni olarak geleneksel çocuk oyunları, orta oyunları gibi gösteri sanatlarına; millî bayramlar gibi toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenlere; Atalarımızdan izler bulabilecekleri dokumacılık, okçuluk, ahşap işçiliği gibi el sanatlarına uygun temalarının yer almasının etkisi olabilir.

Sonuç

Çalışmanın sonunda ilk okuma yazma, Türkçe, matematik ve hayat bilgisi birinci sınıf ders kitaplarında en çok somut olmayan kültürel miras unsurlarına yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Türkçe ve matematik ders kitaplarında somut olmayan kültürel miras unsurlarından en çok gösteri sanatlarına, ilk okuma yazma ders kitabında ise en çok doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalara yer verildiği, hayat bilgisi ders kitabında ise toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şöenlere yer verildiği görülmüştür. Matematik birinci sınıf ders kitabında somut olmayan kültürel miras unsurlarından el sanatları geleneğine hiç yer verilmediği, ilk okuma yazma birinci sınıf ders kitabında gösteri sanatları, hayat bilgisi birinci sınıf ders kitabında sözlü gelenekler ve anlatımlar unsurlarına az yer verildiği, Türkçe birinci sınıf ders kitabında ise somut kültürel miras unsurlarından taşınmaz kültürel miras unsurlarına çok az yer verildiği tespit edilmiştir. Ayrıca Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'ne göre hazırlanan birinci sınıf ders kitaplarında KMU'ya sırasıyla Türkçe, hayat bilgisi, ilk okuma yazma ve en az ise matematik ders kitabında yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Öneriler

- İlk okuma yazma ders kitaplarında seslerin tanıtılmasında ninnilere, seslerin kelimenin başında, ortasında ve sonunda olmasının fark ettirilmesinde, okutulup yazdırılmasında KMU içinde yer alan kahraman, şöen, taşınır ve taşınmaz unsurlara, sözlü anlatım ürünlerine ve gösteri sanatlarına yer verilebilir.
- İlkokuldaki matematik ders kitaplarında yer alan KMU'yu artırmak için sayılar ve nicelikler, işlemlerden cebirsel düşünmeye ile veriye dayalı araştırma temasında nazar boncuğu, ok gibi taşınır kültürel miras unsurlarına ve saklama, seksek, dokuztaş gibi gösteri sanatlarına; nesnelerin geometrisinde saray, köprü ve camilere taşınmaz kültürel miras unsurlarına yer verilebilir.
- Hayat bilgisi birinci sınıf ders kitabında somut olmayan kültürel miras unsurlarından sözlü gelenekler anlatımlara yönelik unsurlara çok az yer verildiği görülmüş olup bu unsurların artırılması için konuyla ilgili metinlerde fıkra, masal, atasözleri vb. unsurlara yer verilmesi önerilebilir.
- İlkokul birinci sınıfta görev yapan sınıf öğretmenlerinin Türkiye Yüzyılı Maarif Modeline göre hazırlanan ders kitaplarında yer alan KMU'nun aktarılmasındaki yeterliliklerine yönelik görüşlerini ele alan çalışmaların yapılması önerilebilir.

Extended Summary

Introduction

Culture, which reflects the lifestyles and behaviors of societies, their values, beliefs, traditions and customs, is the most fundamental element that ensures the emergence of unity and integrity in society (İnanlı, 2023). Culture, which is a multidimensional concept, can be preserved by societies, enriched by interacting with different cultures and can be passed on to the next generations. Thus, the basis of cultural heritage is formed and the concept of cultural heritage emerges (Batmaz, 2022a). Cultural heritage, which consists of the concepts of culture and heritage, includes the places considered materially and spiritually important for a nation, all tangible and intangible objects and actions (Candan & Öztaş 2022). Cultural heritage occurs from parents to children in the family, and from teachers to students in the school. Children first gain awareness of cultural heritage through what they see and learn from their family and close circle, and then through the education they receive from school (Scovazzi, 2015; Öztürk, 2021). Many different sources of information are also used in cultural heritage education. However, among these, textbooks are among the resources most frequently used by teachers (Çarkıt, 2020).

Methodology

This study, which was conducted to examine the cultural heritage elements in the First Reading and Writing, Turkish, Mathematics and Life Sciences first-grade textbooks prepared in line with the Turkish, Mathematics and Life Sciences course curricula of the Turkey Century Maarif Model, document review, which is one of the qualitative research methods, was used. The data sources of this study consist of the First Reading and Writing, Turkish, Mathematics and Life Sciences first-grade textbooks prepared in line with the Turkish Century Maarif Model Turkish, Mathematics and Life Sciences course curricula. Criterion sampling, one of the purposeful sampling methods, was used in determining the textbooks. It is seen that the First Reading and Writing, Turkish, Mathematics and Life Sciences first-grade textbooks prepared in line with the Turkey Century Maarif Model are Ministry of National Education Publications. The “Cultural Heritage Elements Analysis Form” developed by Batmaz and Yurtbakan (2023) was used to collect data from first-grade textbooks, and the current version of the form was used in this study. Descriptive analysis was used in the analysis process of the obtained data.

Findings

In the First Reading and Writing first grade textbook, intangible cultural heritage elements are given the most space. It was seen that among the intangible cultural heritage elements, “knowledge and practices related to nature and the universe” is given the most space, while “performing arts” is given the least space. In the Turkish first grade textbook, intangible cultural heritage elements are given the most space, while “performing arts” is given the most space, while “information and practices related to nature and the universe” is given the least space. In the Mathematics first grade textbook, intangible cultural heritage elements are given the most space. Among the intangible cultural heritage elements, “performing arts” is given the most space, while “handicraft tradition” is not given any space. In the Life Science first grade textbook, intangible cultural heritage elements are given the most space, while “social practices, rituals and feasts” is given the most space, while “oral traditions and narratives” is given the least space.

Discussion, Conclusion, and Recommendations

In the First Reading and Writing book, it was seen that among the intangible cultural heritage elements, information and practices related to nature and the universe were given the most space, and performing arts the least, while in the Turkish textbook, performing arts were given the most space, and among the tangible cultural heritage elements, immovable cultural heritage elements were given the least space. In the study of Karagöz and Çakmak (2023), it was found that although cultural heritage elements were found the most in the primary school 3rd grade Turkish textbooks, performing arts and information and practices related to nature and the universe were given less space. Although intangible cultural heritage elements were found more in the primary school 3rd and 4th grade Turkish textbooks of Batmaz and Yurtbakan (2023), among the intangible cultural heritage elements, performing arts and information and practices related to nature and the universe were found less. In the first grade Mathematics textbook prepared according to the Turkey Century Maarif Model, intangible cultural heritage elements were given the most space. Among the intangible cultural heritage elements, performing arts were given the most space, while handicraft tradition was not given any place. In the study of Yurtbakan and Batmaz (2024), the primary school first grade textbook prepared according to

the 2018 Mathematics curriculum was examined and in addition to the results obtained in the study, it was concluded that performing arts, oral traditions and narratives, social practices, rituals and feasts were not included at all. It was observed that in the Life Sciences first grade textbook prepared according to the Turkey Century Education Model, the most included intangible cultural heritage elements and social practices, rituals and feasts among these elements were included, while oral traditions and narratives were included the least. In the study of Yıldırım (2021), it was concluded that social practices, performing arts and folklore were included in the primary school 1st and 2nd grade work and textbooks. In the study of Karakuş and Çağlayan (2016), it was revealed that the intangible cultural heritage headings of oral traditions and narratives, nature, knowledge and practices related to the universe and handicraft tradition were not included in the visuals at all in the Life Sciences first grade textbooks.

This study, as a result of examining all first-grade textbooks (First Reading and Writing, Turkish, Mathematics and Life Sciences) prepared according to the Turkey Century Education Model, cultural heritage elements were encountered most in the Turkish, then Life Sciences and then First Reading and Writing textbooks, and least in the Mathematics textbook. In the study of Arı (2024), who examined the Life Sciences 1st, 2nd and 3rd grade textbooks prepared in 2020-2021, intangible cultural heritage elements were encountered most in the Life Sciences second-grade textbook. As a result of Karagöz and Çakmak's (2023) examination of Turkish 1st-4th grade textbooks, it was seen that cultural heritage elements were encountered most in the Turkish 3rd grade textbook.

In line with the results of the study, it can be recommended that studies be conducted to address the opinions of first-grade primary school teachers regarding their competence in conveying the KMU included in the textbooks prepared according to the Turkish Century Education Model.

Yazar Katkıları: Yazarların katkı oranı eşittir.

Çıkar Çatışması: Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Etik Beyanı: Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi”nde belirtilen kurallara uyulduğunu ve “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler”e dayalı hiçbir işlem yapmadığımızı beyan ederiz. Aynı zamanda tüm yazarların çalışmaya katkıda bulunduğu, yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışmasının bulunmadığını, tüm etik ihlallerde tüm sorumluluğun makale yazarlarına ait olduğunu beyan ederiz.

Etik Kurul İzni: Etik kurul izni gerektirmeyen bir çalışma olduğu için Etik Kurul İzni alınmamıştır.

Finansman: Bu araştırma herhangi bir fon almamıştır.

Telif Hakları: Millî Eğitim dergisinde yayımlanan çalışmaların Creative Commons Atıf-Ticari Olmayan 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

Veri Kullanılabilirliği Beyanı: Bu çalışma sırasında oluşturulan veya analiz edilen veriler, talep üzerine yazarlardan temin edilebilir.

Yazma Yardımı için Yapay Zekâ Kullanımı: Yazarlar, yazma yardımı için yapay zekânın kullanılmadığını beyan eder.

Kaynakça

- Ahmad, Y. (2006). The scope and defination of heritage: From tangible to intangible. *International Journal of Heritage Studies*, 12(3), 292-300.
- Aksoy, A., & Enlil, Z. (2012). *Kültürel miras yönetiminde çağdaş yaklaşımlar*. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Arı, S. (2024). Hayat bilgisi ders kitaplarında somut olmayan kültürel miras unsurları. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 14, 1194-1207.
- Aslan, Z., & Ardemagni, M. (2006). *Introducing young people to the protection of heritage sites and historic cites*. MAXTUDIO, ICCROM.
- Batmaz, O., & Yurtbakan, E. (2023). İlkokul Türkçe, hayat bilgisi ve sosyal bilgiler ders kitaplarının kültürel miras unsurları açısından incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 21(1), 1-21. <https://doi.org/10.37217/tebd.1115153>
- Batmaz, O. (2022a). Examination of primary school students' sensitivities and opinions on cultural heritage. *International Online Journal of Education & Teaching*, 10(1), 604-623.
- Batmaz, O. (2022b). İlkokul hayat bilgisi ders kitaplarındaki tarihin incelenmesi. *International Journal of Social Science Research*, 11(2), 24-36.
- Bouchenaki, M. (2003, October). *The Interdependency of the tangible and intangible cultural heritage*. ICOMOS 14th General Assembly and Scientific Symposium, Victoria Falls, Zimbabwe.
- Can, M. (2009). Kültür ve Turizm Bakanlığı (2009). Kültürel miras ve müzecilik çalışma raporu. <https://teftis.ktb.gov.tr/Eklenti/1279,muserrefcanpdf.pdf>
- Candan, A. S., & Öztaş, S. (2022) Disiplinlerarası bağlamda tarih-sanat tarihi ilişkisi: Öğrenci görüşlerine dayalı nitel bir araştırma. M. Kısa (Ed.). *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Alanında Uluslararası Araştırmalar XIII*. Eğitim yayınevi.
- Ceyhan, E., ve Yiğit, B. (2005). *Konu alanı ders kitabı incelemesi*. Anı Yayıncılık.
- Çankaya, E. (2006). *Somut olmayan kültürel mirasın müzecilik bağlamında korunması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.

- Çarkıt, C. (2020). Ortaokul Türkçe derslerinde kültür aktarımına yönelik uygulamalar. *Kastamonu Education Journal*, 28(3), 1380-1389. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.4017>
- Çulha-Özbaş, B. (2014). İlköğretim sosyal bilgiler derslerinde kültürel miras öğretimi. M. Safran. (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi içinde* (s. 744-763). Pegem Akademi.
- Demir, Y., & Atasoy, E. (2020). İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının kültürel miras eğitimi kapsamında incelenmesi. *Global Science and Innovations 2020: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference* (s. 342–353). Vilnius, Litvanya: Baltija Publishing.
- Demirezen, S., & Aktaş, G. (2020). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin somut olmayan kültürel miras öğretimine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(30), 413-434.
- Ekiz, D. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Anı Yayıncılık.
- Galla, A. (2002). Culture and heritage in development: Ha long ecomuseum, a case study from Vietnam. *Humanities research*, 9(1), 63-76.
- Gülden, B. (2020). *Türkçe Öğretiminde Dil-Kültür İlişkisi ve SOKÜM'ün Türkçe Ders Kitaplarına Yansımaları*. Dora Yayıncılık.
- Gülden, B. (2022). Fransa'da iki dilli öğrencilerin Türkçe eğitiminde kullanılan etkinlik bültenlerinin kültürel açıdan incelenmesi. *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 31, 1- 20.
- Gülden, B., Demirel, O., & Demirel, E. (2023). Türkçe ve Türk kültürü ders kitaplarının somut olmayan kültürel miras unsurları açısından incelenmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 13(3), 2016-2031.
- Gürel, D. (2018). *Somut olmayan kültürel miras etkinliklerinin 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde kullanımı* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Güven, A. Z. (2018). Yabancılar Türkçe öğretim kitaplarında somut olmayan kültürel miras unsurlarının yeri ve kullanımı. *International Journal of Language Academy*, 6(22), 369-378.

- Güvendi, M. F. (2021). İlkokul fen bilimleri ders kitaplarında yer alan kültürel öğelerin incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 19 (42), 9-37. <https://doi.org/10.34234/ded.895236>
- İnanlı, E. (2023). *Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre kültürel miras eğitiminde aileden yararlanma* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Karagöz, B., & Çakmak, T. (2023). İlkokul Türkçe ders kitaplarında somut olmayan kültürel miras unsurları. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 12(4), 1027-1037. <https://dx.doi.org/10.30703/cije.1278693>
- Karakuş, C., & Çağlayan, K. T. (2016). Hayat bilgisi öğretim programında ve ders kitaplarında somut olmayan kültürel mirasın yerinin incelenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 45, 393-405.
- Kasa-Ayten, B. (2021). İlkokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde kültürel değerler. *OPUS International Journal of Society Researches*, 18(40), 2168-2190. <https://doi.org/10.26466/opus.902826>
- Mejuyev, V. (1987). *Kültür ve tarih*. (S. H. Yokova, Çev.). Başak Yayınları.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis*. Sage Publications.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2018). *Türkçe dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2019). *Türkçe dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2024). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli İlkokul *Türkçe dersi öğretim programı (1, 2, 3 ve 4. sınıflar)*.
- Moralı, G., & Öner, G. (2019). Yabancı dil olarak Türkçe ders kitaplarında somut olmayan kültürel miras unsurlarının incelenmesi. *Turkish Studies Language and Literature* 14(3), 1345-1357.
- Oğuz, M. Ö. (2009). Somut olmayan kültürel miras ve kültürel ifade çeşitliliği. *Millî Folklor*, 21(82), 6-12.

- Özbaş, B., & Yeşilbursa, C. (2019). Sosyal bilgilerde kültürel miras eğitimi. İ. Demircioğlu, S. Kaymakçı ve E. Demircioğlu (Ed.), *Türkiye’de Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları El Kitabı* içinde (s. 323-334). Pegem Akademi.
- Özenç, E. G., & Orhan-Karsak, H. G. (2019). İlkokul birinci ve ikinci sınıf Türkçe ders kitaplarında millî ve kültürel kavramlara yer verilme durumu. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 17(37), 349-379. <https://doi.org/10.34234/ded.547761>
- Öztürk, H. M. (2021). *Erken çocukluk döneminde kültürel miras aktarımı, erken çocuklukta çevre eğitimi*. Eğiten Kitap.
- Scovazzi, T. (2015). Intangible cultural heritage as defined in the 2003 UNESCO convention. In *Cultural Heritage and Value Creation* (pp. 105-126). Springer.
- Şahin, D. İ. (2010). *Yerel kültür mirasının dijitalleştirilmesi ve halk kütüphaneleri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Şahin, N. (2015). İlkokul 4. sınıf Türkçe ders kitabı metinlerinin kültürel değerler açısından incelenmesi [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Şahin, S. K., & Güner, S. (2006). Kültürel miras koruması ve sivil toplum örgütleri arasındaki ilişki. *Uluslararası Geleneksel Sanatlar Sempozyumu*, 16-18.
- Tuncel, G., & Altuntaş, B. (2020). İlköğretim 4. sınıf öğrencilerinin kültürel miras algısı: Göstergebilimsel bir analiz. *International Journal of Field Education*, 6(1), 123-140.
- Türk Dil Kurumu [TDK]. (2019). *Türkçe sözlük*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- UNESCO. (2003). *Somut olmayan kültürel mirasın korunması sözleşmesi*. <https://aregem.ktb.gov.tr/TR-50837/somut-olmayan-kulturel-mirasin-korunmasi-sozlesmesi-hakkinda.html>.
- Ünsal, D., & Pulhan, G. (2012). Türkiye’de kültürel mirasın anlamı ve yönetimi. Aksoy, A. & Ünsal, D. (Eds.), *Kültürel miras yönetimi* içinde (s. 30-65). Anadolu Üniversitesi Yayını.

- Yeşilbursa, C. C. (2011). *Sosyal bilgilerde miras eğitiminin öğrencilerin somut kültürel mirasa karşı tutumlarına ve akademik başarılarına etkisi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Yeşilbursa, C. C. (2013). Altıncı sınıf öğrencilerinin somut kültürel mirasa yönelik görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(2), 405-420.
- Yılar, Ö., & Kakşa, M. H. (2023). Ders kitaplarında millî kültürün yeterince aktarılıp aktarılmadığına yönelik sınıf öğretmenlerinin görüşleri. *Educational Academic Research*, 51, 1-10.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, G. (2021). Somut olmayan kültürel mirasın eğitim programlarına yansımaları: Hayat Bilgisi öğretimi. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16, 231-247. <https://doi.org/10.20860/ijoses.974198>
- Yurtbakan, E., & Batmaz, O. (2024). İlkokul matematik ders kitaplarının kültürel miras unsurları açısından incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 22(1), 136-156. <https://doi.org/10.37217/tebd.1359807>